

FTAXP 68.75.02
ЭОЖ 338.431.(574)

<https://doi.org/10.46914/1562-2959-2022-1-2-117-124>

Г.К. ЕГИЗБАЕВА,*¹

магистр.

*e-mail: egizbaeva.g@bk.ru

Б.К. ЕГИЗБАЕВ,¹

а/ш ғылымдарының магистрі.

e-mail: yegizbayev.b@mail.ru

М.Б. КАРИБАЕВ,¹

экономика ғылымдарының магистрі.

e-mail: karibayev.m@mail.ru

Ж.Қ. ЖАРЫЛҚАСЫН,²

магистр.

e-mail: jarylqap@gmail.com

¹Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті,

Алматы қ., Қазақстан

²«Туран» университеті, Алматы қ., Қазақстан

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АГРАРЛЫҚ СЕРІКТЕСТІК ЖАҒДАЙЫ МЕН КООПЕРАЦИЯНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Андатпа

Мақаланың мақсаты ауыл шаруашылық кооперация ретінде жүзеге асырылатын серіктестік ауылдағы ахуалдың әлеуметтік-экономикалық жағдайын оңтайландырып, қоғамдағы аграрлық мәселелерді дұрыс жолға қоюға әкелетініне мүмкіндік беретінін көрсету. Зерттеу барысында экономикалық талдауды салыстырудың дәстүрлі әдісі қолданылды. Мақалада ауыл шаруашылығы кооперациясының теориялық үрдісі қарастырылып, кооперативтердің жаңа мәртебедегі үрдісі арқылы республикадағы нарықтық аграрлық кооперацияның ағымдағы үрдісіне баға берілді. Талдауға ресми дерек көздерден, нормативтік-құқықтық құжаттардағы статистикалық материалдар пайдаланылды. Кооперацияның негізгі мектептеріне сілтеме жасалып, «кооперативті-қозғалыс» мазмұны жетекшілері идеяларын жан-жақты түсіндіру үшін ғалым ұстанымдарын жаңа экономикалық саясат негізінде қоғамдағы өркениетті кооперативтер құру нарықтық кәсіпкерлердің теориялық және шетелдік тәжірибелік формасы ретінде қарастырылып көрсетілді. Елдегі ауыл шаруашылық кооперативті қозғалыс пен ел экономикасының саясатына байланысты ауыл шаруашылығындағы кооперация қозғалысы кезіндегі мемлекеттегі ауыл шаруашылығындағы кооперацияның жетекші ғалым-кооператорлары көрсетіліп, кооперативті білім мен ғылымға қосқан үлестерін зерттеу жүргізу нәтижесінде республикадағы ауыл шаруашылық кооперацияны дамыту тұрғысынан кооперацияны арттырудың дамыту аспектісі нұсқасындағы ұсыныстары берілді. Кооперацияның даму теориясы кооперативті іс-әрептегі серіктестікті дамыту тербелісін ендіріп, бағыттау үшін зерттеу нәтижесін жаңа экономикалық талпыныс бойынша қоғамдағы қорнекті кооперативтерді дамыту азық-түлік қауіпсіздігінің ерекше формасы ретінде қарастырылып көрсетілді.

Тірек сөздер: ауыл шаруашылығы, кооперация, серіктестік, кооперативті қозғалыс, кооператив, тиімділік, бәсекеге қабілеттілік, өндірістік кооператив.

Кіріспе

Егеменді Қазақстанның толағай табысы мен оның сенімді жарқын кеменгер болшағы еліміздің жаһандық заманауи әлемдік тәжірибемен ілгерілемелі дамуы, сондай-ақ еліміздің шаруашылық жүргізу барысы, ауыл шаруашылығының қарыштап дамуы, кооперацияның артықшылығын едәуір дәрежеде пайдаланумен қатар оны жүзеге асыруымен ғана шектеліп қоймай кооперативтердің орасан зор мүмкіндіктерінің шеберлігі мен тиімді іскерлігінің нәтижесінде елдегі тиімділік еселенетіні анық. Қазақстанның ауыл шаруашылығындағы кооперация жүйесінің дамуы – әлеуметтік, саяси және экономикалық маңызы бар күрделі мәселе [1].

Негізгі ережелер

Еліміздің аграрлық саласындағы күрделі мәселелердің бірі ол ұсақ шаруашылық нысандарының жоғары үлесі, ауылшаруашылық құрылымдарының жалпы санының аздығы, шаруашылықтардың субсидия, жеңілдігі бар несие, салықтағы артықшылықтар, мемлекеттік қолдау шараларына қол жетімсіздігі. Шаруашылық субъектілерің табыстары төмен болғандықтан бизнесті дамыту үшін бастапқы капиталмен қамтамасыз ете алмауы.

Ауылшаруашылық кооперативтері шағын өндірушілерге өнімділікті арттыруға және өндіріс көлемін ұлғайту арқылы үнемдеудің артықшылықтарын алуға, жеткізілім тізбегінің басқа мүшелерімен келіссөздер жүргізу кезінде олардың жағдайын жақсартуға, ақпараттық-кеңес беру қызметтері мен технологияларды беру жүйелеріне еркін қол жеткізуге көмектеседі. Қазақстанда кооперативтер өз қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған үй шаруашылықтарын ұсақ коммерциялық фермерлікке көшудің арқасында олардың шығарылатын өнім көлемі мен өнімділігін арттыра отырып қолдауда маңызды рөл атқара алады.

Кооперация дегеніміз – бұл кооперацияға қатысушы кәсіпорын мүшелерінің әлеуметтік-экономикалық жағдайларын жақсарту мақсатында адамдардың ерікті бірлестігі. Кооперацияға қатысушы кәсіпорындар ол кооперативтер ал, кооператив дегеніміз бұл меншікті біріктіру негізінде және оның мүшелерінің өзара пайда арқылы қоғамдық экономикалық және әлеуметтік мақсаттарға жету үшін басқаруға қатысу теңдігі негізінде құрылған адамдардың ерікті бірлестігі [2]. Кооперативтер негізінде кооперациядағы іс-жүргізу үрдісіндегі құбылысты кооперативті қозғалыс жүзеге асырады, ол қозғалыс – бұл қоғамдық қозғалыс, әлемдегі кооперативтердің дамуына ықпал ететін және кедергі келтіретін кооперативтерді ұжымдық нығайтуды ұйымдастыру болып табылады. Кооперативтік қозғалыс – бұл кооперативтік өмірде, заңнамалық бастамаларда және олардың басқару құрылымында үгіт-насихат түрінде адамдардың ұйымдастырушылық-бұқаралық, экономикалық, мәдени ағарту қызметі [3].

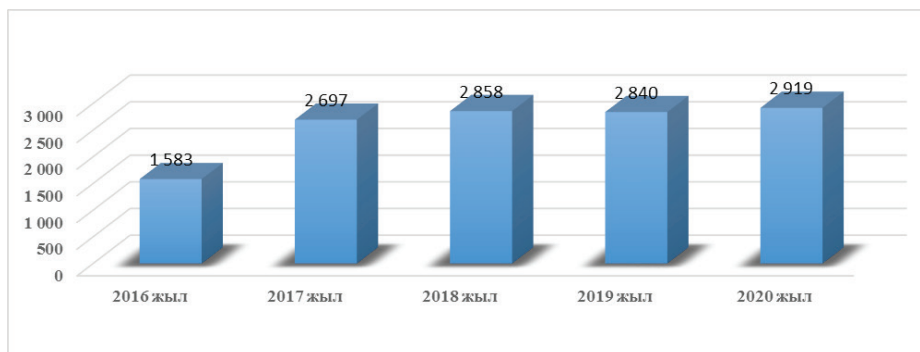
Материалдар мен әдістер

Талдаудың материалдары ретінде ғылыми әдебиеттер мен мақалалар және ауыл шаруашылығындағы кооперацияға қатысты мәліметтер, мемлекеттік құжаттар, заңнамалар мен мемлекеттік бағдарламалардың мәліметтері, ресми статистикалық деректер пайдаланылып, мәтіндерін талдау барысында салыстыру әдістері, бақылау, бағалау әдістері қолданылды.

Нәтижелер мен талқылаулар

Қазақстандағы ауыл шаруашылық кооперацияның қазіргі жағдайы 2015 жылғы «Ауыл шаруашылық кооперативтер туралы» Жаңа Заң негізінде ұйымдастырылған жаңа статус бойынша дамуда [4].

Республиканың ауыл шаруашылығындағы коммерциялық статусы бар кооперативтер саны ылдан жылға ұлғаяуда (сурет 1).

Сурет 1 – Қазақстан Республикасының ауылшаруашылық кооперацияның даму тенденциясы

Ескертпе – [4] статистикалық мәліметтер негізінде құрастырылған.

Еліміздегі ауыл шаруашылық кооперативтер 2016 ж. 1583 кооперативтер болса, 2017 ж. кооперативтер саны 2697 кооператив болып 1114 ауыл шаруашылық кооперативіне ұлғайған. 2018 ж. кооперативтер саны 2858 құрылымды құрады, ол 2017 ж. құрылымдардан 161 ауыл шаруашылық кооперативіне көп, 2019 ж. ауыл шаруашылық кооперативтер саны базистік жылмен салыстырған 18 ауыл шаруашылық кооперативтер жабылып, 2020 ж. кооперативтер саны 79 кооперативке ұлғайған. Қазақстандағы бес жыл ішінде жаңа құрылымдағы аграрлық кооперативтер саны бүгінгі күні 84% ұлғайған. Бұл экономикалық құбылыс кәсіпкерлер арасында кооперацияның өзектілігін растайды [5].

Шетелде «Кооперация» термині XIX ғасырда алғаш рет Р. Оуэннің еңбектерінде пайда болды, алайда оның идеялары одан әрі дами алмады. Қазіргі кооперацияның нақты теориясын Р. Оуэннің шәкірті Ш. Фурье жалғастырды, оның көзқарас жүйесі ауылшаруашылығындағы кооперацияға үлкен әсер етті. Ол, шаруалар мен іс-жүргізуді зерттеп-бақылау нәтижесінде олар өз жұмыстарын баяу жүргізіп жатқанын байқап, ұжымдық меншік формасын құруды ұсынды. Р. Оуэн мен Ш. Фурье ілімдері Англияда тұтыну кооперативтерін алдымен бірлескен дүкендер түрінде, содан кейін 1844 ж. Рочдель әділ пионерлер қоғамын құруға түрткі болды [6].

Ф. Райффайзен алғаш рет өзара көмек принципін жасаған. Оның мақсаты қайырымдылық болды, ауыл шаруашылығын қолдау үшін қоғамдар құрды, содан кейін өзара көмек принципіне негізделген ауылдық несие серіктестіктерінің жұмыс істеу ережелерін әзірлеуге кірісті [7]. Ол шаруаларға өз мүшелеріне тек өндірістік қажеттіліктерге ақша беруі керек одақ құруды ұсынды (кесте 1).

Кесте 1 – Кооперацияның негізгі мектептері

Негізін салушылар	Негізгі көзқарастары
Роберт Оуэн (1771-1858) Англия	«Кооперация» ұғымдарын бірінші болып 1820 жылдары қолданған. Негізгі идеясы – әлеуметтік ортаны құру, кез-келген әрекетін басқарады; ол осы идеяны жүзеге асыруды мүшелерден, содан кейін мемлекеттен, содан кейін, кооперациядан күтті.
Шарль Фурье (1772-1837) Англия	Жалпы шаруашылықты жүргізу отбасыларын біріктіру жолымен ұжымдық егіншілік теориясының іргелі негіздерін қалап, бұл теория барлық жерде тұтынушылық жұмыс кооперативтерін құруға ықпал етіп, алдымен қарапайым дүкендер пайда болды.
Фридрих Вильгельм Фон Райффайзен (1818-1888) Германия	Кооперацияның классикалық принциптерінің негізін қалаушы, бұл принциптер қазіргі заманғы кооперативтік қозғалыстың және оның ХКА және Дүниежүзілік несиелік одақтар кеңесі сияқты ұйымдарының негізгі идеологиясына айналып, бүгінгі күнге дейін өз маңызын сақтап келеді.
Александр Васильевич Чайнов (1888-1937) Ресей	Теориялық тұрғыдан алғанда, еңбек шаруа қожалығы кооперативтерге біріктіріліп, ірі шаруашылықтар артықшылығына ие болатынын дәлелдеп негіздеді, кооперацияның басқа түрлерінің ішінде арнайы одақтар мен орталықтарға ұйымдастырылған сату ұйымы ерекше орын алды.
Ескертпе – [8] дереккөз негізінде құрастырылған.	

А.В. Чайновтың пікірінше, үлкен өндірістік маңызы бар ол тұтынушылық кооперация. Кооперативтен тауарларды сатып ала отырып, шаруалар сатып алу шығындарын азайтады, үнемделген ақшаға олар өндіріс құралдарын сатып ала алады. Ол пайданы бөлудегі жалпы жұмыста барлық мүшелердің теңдігі принциптерін ұстанды, кооперативті басқару жалпы жиналыстың қолында болуы керек. А.В. Чайновтың пікірінше, дәл осы ауыл шаруашылығы кооперациясы ел экономикасы үшін үлкен маңызға ие [8].

Аграрлық кооперация нарығындағы кооперативтердің айырмашылық қағидалары келесі принциптер арқылы жүзеге асырылады (сурет 2, б. 120).

Қазақстандағы ынтымақтастық халықаралық деңгейдегі кооперация қағидаларына негізделіп, республикадағы жаңа Заң бойынша қызмет етеді.

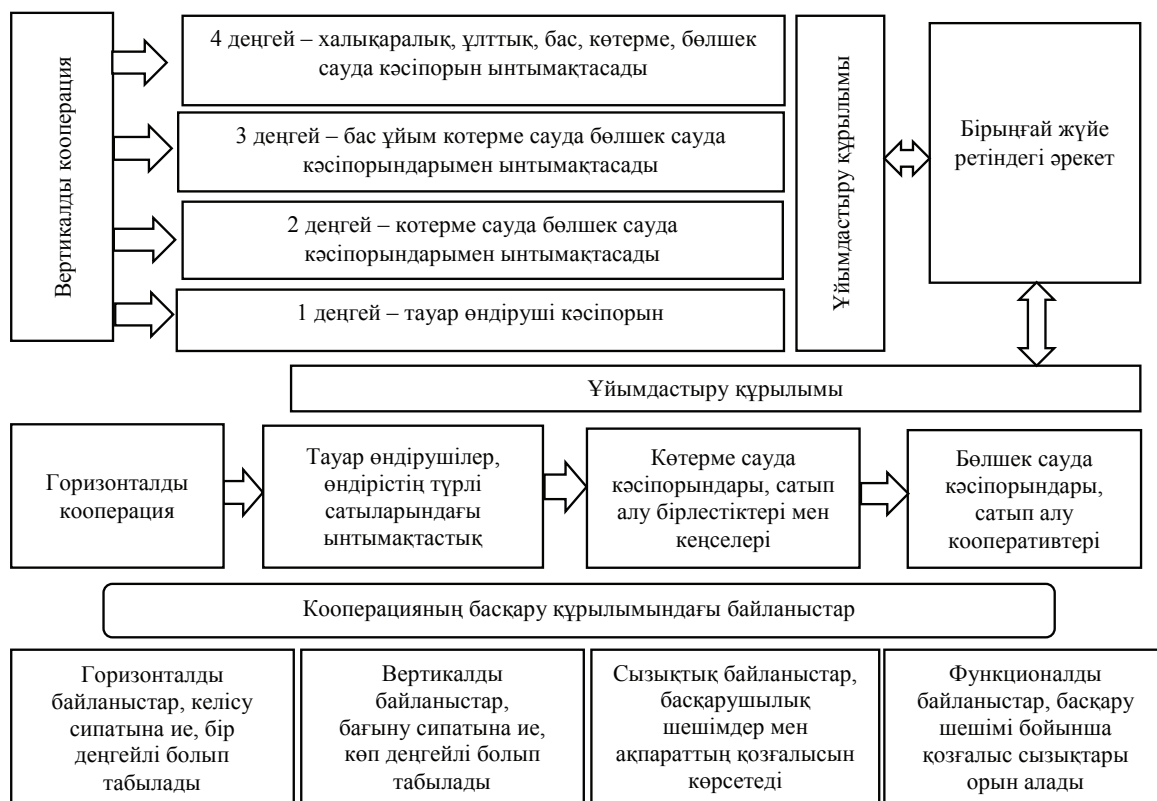
Сурет 2 – Классикалық ауыл шаруашылық кооперация қағидалары

Ескертпе – [8, 9] дереккөздер негізінде құрастырылған.

Вертикалды кооперацияның мүмкіндіктері мен қызмет түрлерінің ауқымы горизонталды кооперацияның мүмкіндіктерінен әлдеқайда кең, сондықтан Еуропа елдерінде кооперацияның бұл түрі «ерікті сауда тізбегі» деп аталады. Горизонталды кооперация бір шаруашылық қызметтегі кәсіпорындар кооперациясы. Ұйымдық құрылымға байланысты вертикалды кооперация екі сатылы, үш сатылы, төрт сатылы болуы мүмкін. Екі сатылы кооперация кезінде көтерме сауда кәсіпорны бірнеше бөлшек сауда кәсіпорындарымен ынтымақтасады. Үш сатылы құрылым бас ұйымның бірнеше көтерме сауда кәсіпорындарымен және олардың бөлшек сауда кәсіпорындарының серіктестерімен ынтымақтасуына мүмкіндік береді. Төрт сатылы кооперация кезінде халықаралық ұйымдар, ұлттық бас кәсіпорындар, бірнеше көтерме және бөлшек сауда кәсіпорындары бірлесіп жұмыс істейді. Қазақстанның ауыл шаруашылығындағы кооперативтердің қазіргі кездегі жаңа типтері вертикалды кооперация бірінғай жүй ретіндегі әрекеттесуі бойынша жүзеге асырылғанмен оның мүмкіндіктері толығымен пайдаланылмауда (сурет 3, б. 121).

ҚР ынтымақтастық вертикалды кооперация типін жақынырақ ұстанған. Аграрлық кооперацияның ғылыми негізіне кооперативті қозғалыс пен кооперативті бизнестің құрылуы мен дамуы кооператив мүшелерінің әлеуметтік және материалдық қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында кооператив ұйымдарын дамыту үшін қолайлы жағдай жасауға бағытталған жаппай әлеуметтік-экономикалық қозғалыс әртүрлі елдердің ғалымдары кооперацияны жүзеге асырушы іскерлері мен бірге бірнеше дәуір бойы дамып келеді. Сондай-ақ, Қазақстандағы кооперация теориясының негізін салушы, ауыл шаруашылығындағы кооперацияның ғылыми тұсында қазақстандық ғалымдар: Ғ.Ә. Қалиев, Т.И. Есполов, Т.Ә. Есіркепов, Қ.К. Әбуов, Ә.Ә. Сатыбалдин, А.Б. Молдашев, Қ.М. Тіреуов, Ү.К. Керімова, Ғ.Р. Мәдиев, Ж.Ж. Сүлейменов, Ғ.Ү. Әкімбекова және т.б. еңбектері елдегі агроөнеркәсіптік кешенде едәуір мәселелерді шешуге мүмкіндік берді (сурет 4, б. 121).

Қазақстан экономикасындағы қайта құру мен түбегейлі өзгеру мен еліміздегі радикалды экономикалық реформа АӨК және кооперативті үрдіске, оның қағидасының іргетасына сондай-ақ әдістемелік және әдіснамалық негізіне объективті талдау жасауға аса қажеттілік туындатты. Дегенмен, көптеген басылымдарға қарамастан тұтынушылардың жеке мақсатына жету барысында кооперативтерге елеулі күш болатын ауылшаруашылық кооперацияның бірінғай нақты ғылыми тұжырымдамасы әзірге жоқ.

Сурет 3 – Ауыл шаруашылығындағы кооперация түрлері

Ескертпе – [8, 9] дереккөздер негізінде құрастырылған.

Ғ.Ә. Қалиев	Аграрлық саланың өзекті мәселелерінің шешуші факторы ретінде – жаңа нарықтық экономика кооперативтерінің негізін салушы
Т.И.Есполов	Елдегі жаңа кооперация үрдісін әдістеме-методикалық ерекшелігі бойынша оқытумен қамтамасыздандырғандардың алғашқыларының бірі
Т.Ә.Есіркепов	Ауыл шаруашылығындағы тауар өндірушілер мүддесін қорғаушы ретінде кооперациялық төңкеріске алғашқы қатысушылардың бірі
Қ.К.Абуов	Ауылшаруашылығы кооперативтерінің салық жүйесінің ерекшелігін айқындап, мемлекет пен кәсіпкерліктің екі жақты тиімділігін айтқан
Ә.Ә.Сатыбалдин	Ауылшаруашылығы кооперацияның ерекше спецификасын ескере отырып қаржы жүйесіне елеулі үлес қосушылар ретінде танылған
А.Б.Молдашев	Кооперациядағы принциптері сақталып қалу үшін, қаржылық қызметі бойынша бақылау органдарының бастаушысы
Қ.М.Тіреуов	Нарықтық кооперативтердегі үлгі жасаушылардың алғашқылары ретінде танылған
Ү.К.Керимова	ҚР АӨК ерекшеліктеріне байланысты кооперацияны ұйымдастырудың басқару қызметін айқындаған
Ғ.Р.Мәдиев	Кооперация - аграрлық сектордың экономикалық нәтижелері мен үстем жағдайларын иеленуге қабілеттілігін көрсеткен
Ж.Ж.Сүлейменов	Ауыл шаруашылығындағы кооперативтерді құру және ондағы сала ерекшеліктеріне байланысты дамыту үлгілерін жасаған
Ғ.Ү.Әкімбекова	2015 жылғы, ҚР «Ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы» Заңның, 2019 жылғы толықтырулардың негізгі кеңес берушісі

Сурет 4 – Қазақстанның нарықтық экономика кооперация классиктері

Ескертпе – [8, 9] дереккөздер негізінде зерттеу нәтижесінде құрастырылған.

Қорытынды

Елдегі ынтымақтастық ұсақ шаруашылық мәселелерін ғана реттеп қоймай сонымен қатар республиканың азық түлік қауіпсіздігіне де ықпалы орасан зор. Сонымен, Қазақстанның ауыл шаруашылығындағы кооперацияны одан әрі дамыту мақсатында келесі іс-әрекеттерге мән берілу қажет:

- ◆ ауыл шаруашылық кооперативтер орталықтарын құру;
- ◆ тұтыну кооперативтерінің іс-жүргізу механизмін нығайту;
- ◆ аграрлық кооперативтер жүйесін бірінғай жүйеге келтіру;
- ◆ кооперациядағы қаржы институттарын (несие, субсидия, салық) құру.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Акимбекова Г.У. Особенности становления сельскохозяйственной кооперации в Республике Казахстан в процессе реформирования форм хозяйствования. – Галле (Заале), Германия. – 2014. – С. 8.
- 2 Кусаинов Т.А. Сельскохозяйственная кооперация в историческом ракурсе // Вестник университета «Туран», – 2021. – № 4. – С. 77–84.
- 3 Керимова У.К., Касенбаев Г.С. Ключевые проблемы развития агропромышленного комплекса в Казахстане и пути их решения // Вестник университета «Туран». – 2021. – № 1. – С. 85–92.
- 4 ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің ресми статистикасы. URL: <https://stat.gov.kz> (дата обращения: 19.02.2022)
- 5 Қазақстан Республикасының «Ауыл шаруашылық кооперативтері туралы» заңы. 29.10.2015 ж., № 372-V3. URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000372/links> (дата обращения: 26.01.2022)
- 6 Абдыкалиева Ж.Ш., Казиева А.Н., Маевский Д.П. Сельскохозяйственная кооперация в Казахстане: состояние и потенциальные возможности // Проблемы агрорынка. – 2021. – № 2. – С. 171–179.
- 7 Фурье Ш. «Домашняя ассоциация». – Т. I. – С. 466.
- 8 Дабылтаева Н.Е., Нуртаева А. Состояние и перспективы развития сельскохозяйственной кооперации Казахстана // Вестник университета «Туран». – 2022. – № 1. – С. 36–41.
- 9 Колцевская О.П. Кооперация и интеграция организации в агропромышленном комплексе. Курс лекции. URL: <https://docviewer.yandex.kz/> (дата обращения: 24.02.2022)
- 10 Калиев Г.А., Акимбекова Г.У. Сельскохозяйственная кооперация в Республике Казахстан: проблемы и пути их решения // Проблемы агрорынка. – 2018. – № 1. – С. 7–15.

REFERENCES

- 1 Akimbekova G.U. (2014) Osobennosti stanovlenija sel'skhozjajstvennoj kooperacii v Respublike Kazahstan v processe reformirovanija form hozjajstvovanija. Galle (Zaale), Germanija. P. 8. (In Russian).
- 2 Kusainov T.A. (2021) Sel'skhozjajstvennaja kooperacija v istoricheskom rakurse // Vestnik universiteta «Turan». No. 4. P. 77–84. (In Russian).
- 3 Kerimova U.K., Kasenbaev G.S. (2021) Ključevye problemy razvitija agroprmyshlennogo kompleksa v Kazahstane i puti ih reshenija // Vestnik universiteta «Turan». No. 1. P. 85–92. (In Russian).
- 4 QR ŪEM Statistika komitetiniñ resmi statistikasy. URL: <https://stat.gov.kz> (data obraşenia: 19.02.2022). (In Kazakh).
- 5 Qazaqstan Respublikasynyñ «Auyl şaruashylyq kooperativteri turaly» zañy. 29.10.2015 j., No. 372-V3. URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000372/links> (data obraşenia: 26.01.2022). (In Kazakh).
- 6 Abdykalieva Zh.Sh., Kazieva A.N., Maevskij D.P. (2021) Sel'skhozjajstvennaja kooperacija v Kazahstane: sostojanie i potencial'nye vozmožnosti // Problemy agrorynka. No. 2. P. 171–179. (In Russian).
- 7 Fur'e Sh. «Domashnjaja asociacija». T. I. P. 466. (In Russian).
- 8 Dabyлтаeva N.E., Nurtaeva A. (2022) Sostojanie i perspektivy razvitija sel'skhozjajstvennoj kooperacii Kazahstana // Vestnik universiteta «Turan». No. 1. P. 36–41. (In Russian).
- 9 Kolcevskaja O.P. Kooperacija i integracija organizacii v agroprmyshlennom komplekse. Kurs lekcii. URL: <https://docviewer.yandex.kz/> (data obrashhenija: 24.02.2022). (In Russian).
- 10 Kaliev G.A., Akimbekova G.U. (2018) Sel'skhozjajstvennaja kooperacija v Respublike Kazahstan: problemy i puti ih reshenija // Problemy agrorynka. No. 1. P. 7–15. (In Russian).

Г.К. ЕГИЗБАЕВА,*¹

магистр.

*e-mail: egizbaeva.g@bk.ru

Б.К. ЕГИЗБАЕВ,¹

магистр с/х наук.

e-mail: yegizbayev.b@mail.ru

М.Б. КАРИБАЕВ,¹

магистр экономических наук.

e-mail: karibayev.m@mail.ru

Ж.К. ЖАРЫЛКАСЫН,²

магистр.

e-mail: jarylqap@gmail.com

¹Казахский национальный аграрный

исследовательский университет, Казахстан, г. Алматы

²Университет «Туран», Казахстан, г. Алматы

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КООПЕРАЦИИ И СОСТОЯНИЯ АГРАРНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В КАЗАХСТАНЕ

Аннотация

Цель статьи – показать, что сотрудничество, осуществляемое как сельскохозяйственная кооперация, позволит оптимизировать социально-экономическое положение на селе и привести к решению аграрных проблем в обществе. В ходе исследования был использован традиционный метод сравнения экономического анализа. В статье рассмотрена теоретическая тенденция сельскохозяйственной кооперации и дана оценка текущей тенденции рыночной аграрной кооперации в республике через тенденцию кооперативов в новом статусе. Для анализа использованы статистические материалы из официальных источников, нормативно-правовых документов. В качестве теоретической и зарубежной практической формы рыночных предпринимателей рассматривалось создание цивилизованных кооперативов в обществе на основе новой экономической политики с позиции ученого для всесторонней интерпретации идей содержания «кооператив-движение» со ссылкой на основные школы кооперации. В связи с развитием движения сельскохозяйственной кооперации в стране и политикой экономики страны были представлены ведущие ученые-кооператоры сельскохозяйственного объединения в государстве при движении коллаборации в сельском хозяйстве. Даны рекомендации в аспекте повышения кооперации с точки зрения развития сельскохозяйственного сотрудничества в республике в результате изучения вклада в образование и науку. Теория развития кооперации для внедрения и направления развития кооперационной деятельности, результаты исследования были рассмотрены как особая форма продовольственной безопасности развития потребкооперации в обществе по новым экономическим стремлениям.

Ключевые слова: сельское хозяйство, кооперация, сотрудничество, кооперативное движение, эффективность, конкурентоспособность, производственный кооператив.

G.K. EGIZBAYEVA,*¹

master.

*e-mail: egizbaeva.g@bk.ru

B.K. EGIZBAYEV,¹

m.a.s.

e-mail: yegizbayev.b@mail.ru

M.B. KARIBAYEV,¹

m.e.s.

e-mail: karibaev.m@mail.ru

ZH.K. ZHARYLKASSYN,²

master.

e-mail: jarylqap@gmail.com

¹Kazakh National Agrarian Research University, Almaty, Kazakhstan,

²Turan University, Almaty, Kazakhstan

THEORETICAL ASPECTS OF COOPERATION AND THE STATE OF AGRICULTURAL COLLABORATION IN KAZAKHSTAN

Abstract

The purpose of the article is to show that cooperation carried out as agricultural cooperation will optimize the socio-economic situation in rural areas and lead to the solution of agrarian problems in society. In the course of

the study, the traditional method of comparing economic analysis was used. The article historically examines the theoretical trend of agricultural cooperation and assesses the current trend of market agricultural cooperation in the republic through the trend of cooperatives in a new status. Statistical materials from official sources and regulatory documents were used for the analysis. As a theoretical and foreign practical form of market entrepreneurs, the creation of civilized cooperatives in society on the basis of a new economic policy was considered, from the standpoint of a scientist for a comprehensive interpretation of the ideas of the leaders of the content of the "cooperative movement", with reference to the main schools of cooperation. In connection with the development of the agricultural cooperative movement in the country and the policy of the country's economy, the leading scientists-cooperators of agricultural cooperation in the state during the movement of cooperation in agriculture were presented, recommendations were given in the variant of the developing aspect of increasing cooperation from the point of view of the development of agricultural cooperation in the republic as a result of studying the contribution of cooperative education and science. The theory of development of cooperation for the introduction and direction of development of cooperative activities the results of the study were considered as a special form of food security for the development of cooperative cooperatives in society according to new economic aspirations.

Key words: agriculture, cooperation, collaboration, cooperative movement, efficiency, competitiveness, production cooperative.